

FOLK OG LAND

NR. 15 — 15. ÅRGANG

LØRDAG 12. JUNI 1965

LØSSALG 1 krone

Fru Ase Storsæter
Måndag 21 Juni

133

Nok en engelskmann:

Opptakten til Norgesfelttoget for 25 år siden

Av F. J. P. Veale for FOLK OG LAND

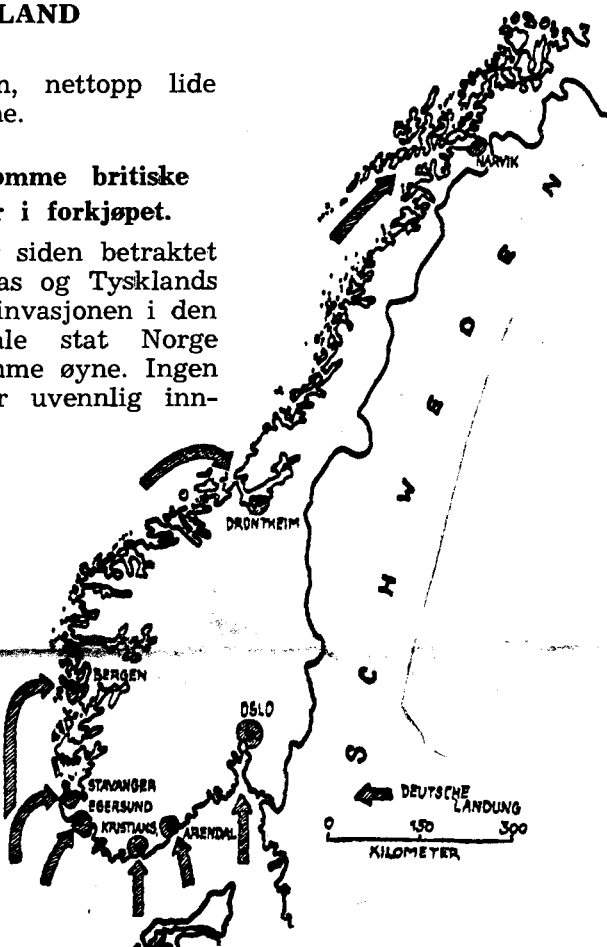
Den som har lest Shakespeare vil huske at Hamlet opdaget en hemmelig ordre som hans ledsagere Rosenkrantz og Guildenstern skulle bringe til England og som sa at han straks etter sin ankomst skulle drepes. Hamlet erstattet imidlertid denne ordre med en forfalsket, hvori innholdet var forandret slik at istedenfor han skulle begge hans to ledsagere ombringes. Han sa til Horatio at han betraktet denne motforholdsregel i sin konflikt med kong Claudius som rettferdiggjort og han hadde ingen betenking ved å overlevere sine to ledsagere til døden, for dette var det naturlige resultat av at «de var kommet mellom de flammende kårdespisser til mektige motstandere». Åpenbart undskyldte Hamlet seg med det samme argument da han slo fast at den ukjente han hadde drept da denne hadde avlyttet ham bak forherget i morens sovekammer var Polonius, den ledende danske statsminister, far av Ofelia, den pike altså som han tilstod sin kjærlighet. Når to menn i de høyeste stillinger utkjemper en duell på liv og død, må forholdsvis uviktige folk, som kommer

mellom dem, nettopp lide under følgene.

For å komme britiske hensikter i forkjøpet.

For 25 år siden betraktet Storbritannias og Tysklands regjeringer invasjonen i den lille nøytrale stat Norge med de samme øyne. Ingen av dem var uvennlig inn-

Tyske landsettinger 9. april. Bortsett fra Oslo var det nøyaktig de samme steder hvor britene hadde planlagt sin landsettinger.

stillet overfor de uheldige nordmenn, men deres uhell var som et sandkorn i sammenligning med kampens klippe mellom Storbritannia og Tyskland. Når de krigførende holdt det for hensiktsmessig å bruke Norge som slagmark, så var det nordmennenes plikt å ta dette tålmodig på seg uten å beklage de skader og tap av menneskeliv som oppstod av det. Faktisk burde de anse seg heldige som hadde kunnet glede seg så lenge uten å bli forstyrret av inntrengere i sin avsondrethet. I motsetning til andre land, som for eksempel Belgia, «Europas kampplasse», på hvis jord spanske, franske, tyske og britiske hærer hadde bekjempet hverandre i århundrer, nød Norge en fredelig avsondrethet.

Intet land i verden er mindre egnet til slagmark enn Norge, den langstrakte, smale kyststripe mellom høye fjell på den ene og Atlanterhavets kolde vannørken

på den andre siden.

I året 1939 hendte det imidlertid at det oppstod en situasjon hvor Norge på grunn av sin geografiske beliggenhet befant seg i rollen som skjold mellom den britiske marine som uimotsagt

Forts. side 5

VEALE

Alexander Lange:

Dr. Nic. Stang om det norske selvbedraget

«DEN MORALSKES SVIKT VAR I VIRKELIGHETEN LANGT STØRRE ENN VI I VÅR NASJONALE SELVGODHET NOEN GANG VILLE INNØMME»

Stang stundom krassere enn Ralph Hewins

Dr. philos. NIC. STANG utgav i 1945 hos Johan Grundt Tanum, Oslo, et frimodig arbeide som ikke bare slo den ene konjunkturbetonte veien: «DEMOKRATISK GJENFØDELSE» — Stang sa til oss forleden — på forespørsel — at boken gir hans gjennomtenkte oppfatning. Det jeg skrev det skrev jeg! Så her er det ingen vakling. Han har — dengang det var farlig — i gjerning bevist at han var antinazist, men kan ikke sees å gi uttrykk for å ha oppfattet den gedigne forskjell mellom Nasjonalsocialismen i Tyskland og Nasjonal Samling i Norge. Denne siste var blant annet ment som en nødvendig bestekur for å hindre et opprinnelig nasjonalt demokratis oppløsning og for å skjerpe sansen for de pillarer som Norge har i sin Grunnlov.

NIC. STANG

Nic. Stang var i tysk fengsel 1940—43, og medlem av Hjemmefrontens kulturutvalg 1943—45. Han er født i Kristiansand S. 21. 4. 1908.

Nic. Stang side 13:

— «Vi må også minne oss selv om at de midlene vi har brukt gjennom mange år, propagandaen for å vekke hat mot undertrykkerne, småfusket, små uredeligheter og opphevelsen av de

moralske normene, som ellers regulerte vårt liv, kan ha preget oss mer enn vi selv er klar over».

Nic. Stang, side 34—35:

— «De små forsøkene vi gjorde på å føre krig, illegaliteten, og arbeidet for å sveise vår egen front sammen tvang oss til å bruke metoder som er demokratiet fremmede. Vi lærte å følge en ordre og lystre en parole kritikkøst og uten diskusjon — ja, selv følelsen av ansvar overfor ens nærmeste måtte vike for det ene viktige. Situasjonen var på sett og vis så enkel at vi kritikkøst lå under for en propaganda, hvis primitivitet vi før krigen («krigen» er ønsketenkning for okkupasjon, A. L.) bare kunne finne maken til i ensrettede land, og vår kritiske evne var så nedsett på grunn av følelsesbestemte ønskeforestillinger at vi trodde på de tåpeligste og uvederheftige rykter».

Forts. side 2

Det britiske krigsråd holder møte under ledelse av Hore-Belisha

Oberst Konrad Sundlo

in memoriam

Min kjære gamle venn oberst Konrad Sundlo er avgått ved døden 84 år gammel. Det var ikke så mange dagene siden jeg hadde snakket med ham i telefonen, og han fortalte da at han var begynt å se litt bedre igjen på det ene øyet og at han derfor håpet snart å kunne sende oss en ny artikkel til FOLK OG LAND. Og samme dag dødsfallet ble kjent, lå det i bladets ekspedisjon en bokbestilling fra den gamle kriger.

Det er overflødig her å rekapitulere Sundlos militære data fra han forlot Krigsskolen til han satt som oberst og regimentsjef i Narvik. Det er nok å slå fast at Konrad Sundlo var en uforferdet, kanskje litt uvøren, men i ordets beste betydning folkelig offiser, med røttene dypt begravet i den norske jord han elsket så høyt. Han var kamerat og sjef på en gang for de mange, mange offiserer som hadde den glede og ære å tjenestgjøre under ham. Og han lever da også videre i deres hjerter — også hos dem som ikke delte hans politiske syn.

Den krig og okkupasjon som et udugeligt og tildels forrædersk landsstyre påførte Norge kom til å ramme oberst Sundlo sterkere enn de fleste, fordi han ble rammet så hårdt der han mindre enn noen fortjente det: i sin offisersære og i sitt fedrelandssinn. Den mann som hadde satt alt inn på at Norge skulle undgå en slik skjebne som den der rammet det, ble bragt som sonoffer på de forsinkede patrioters alter.

Den samlede presse i den britiskorienterte del av verden kastet seg over «forræderen fra Narvik» i 1940, og hans navn ble slept i sølen sammen med offiserskollegen Vidkun Quislings. Noen skikkelig oppreisning i denne forløyede presse fikk han heller ikke — ikke engang i den norske del av den — da han ved krigsrett ble frifunnet for alle forræderian-

klager i forbindelse med overgivelsen av den ubefestede by Narvik. Men for fremtidens historikere har Sundlo selv utarbeidet en fremstilling av det som virkelig hendte i Narvik, og om de feilvurderinger ikke han, men divisjonen gjorde seg skyldig i trass i Sundlos uanstselige advarsler og protester. Denne beretning, som forøvrig også har vært gjengitt i sin helhet i FOLK OG LAND, forteller sannheten om den ansvarsbevisste norske offiser som så riktig og klart der hans overordnede tok feil, men som måtte bære skylden for andres svikt.

Det tjener ellers ikke de norske offiserskamerater i krigsretten til ære, at de etter å ha måttet avskrive forræderianklagen i forbindelse med Narviks overgivelse likevel lå slik under for den gamle løgnpropaganda at de stemte for dødsstraff for Sundlos sivile virksomhet under okkupasjonen. For den var sannelig så uskyldig at han neppe ville ha fått store straffen selv ved en vanlig landssvikdomstol. Rettens sivile medlemmer reagerte heldigvis mot de militæres galskap, og så fikk Sundlo «bare» livsvarig fengsel.

Da han var blitt benådet og sloppet ut igjen, var han ingenlunde knekket. Han kastet seg påny uforferdet inn i kampen for sannhet og rett, noe våre lesere vil vite fra hans mange artikler i FOLK OG LAND. Og vi er lykkelige idag over å kunne si at han ofte og i de sterkeste ordelag gav uttrykk for sin anerkjennelse av det arbeid redaksjonen nedlegger.

Sundlo var en av våre beste kjennere av Russland og russiske forhold, og han behersket sproget flytende. Det var han som opprinnelig skulle ha ledsaget Nansen under hjelpearbeidet, men av personlige grunner måtte han overlate det til sin yngre kollega og venn Vidkun Quisling. Da denne så kom tilbake med hele sitt politiske syn preget av det han hadde opplevet der borte, fikk han varm og energisk støtte av Sundlo, som senere trofast sluttet opp om den politiske kamp. Det ble faktisk et slags skjebnefellesskap mellom disse to klartskuede og fedrelandsbekymrede norske offiserer, som gjennom kjennskap til og innsats i Sovjetsamveldet hadde fått sine øyne åpnet for forhold og perspektiver som var skjult for den alminnelige mann.

Det er nesten som en hel vegg er falt ut av det gamle hus nu da også vår kjære oberst og venn Konrad Sundlo er gått over til de mange

Nic. Stang om det norske selvbedraget —

(Forts. fra side 1)

At herr Stang i 1944 - 45 har mot og selvbesinnelse til å skrive dette for offentligheten er meget rosverdig, på bakgrunn av at han mener under okupasjonen å ha kjempet for demokratiet og mot Djevelen (les: «nazismen» personlig).

Ønsketenkning og selvbedrag i selvforsvarets tjeneste dominerer jo den dag i dag, den herskende klikk, som glatt innkasserte gevinsten av de små falne eller maltrakterte patrioters innsats. Mot hos offentlige menn er jo mangelvare i demokratiet. Deri ligger demokratets dom og skjebne.

Dette vises jo av den panikk som den stort sett vederheftige og dyptgående analyse i Ralph Hewins' bok av «Rettsoppgjøret» har vekket tillive hos noen toppimpliserte. Flere av disse har skreket opp uten engang å lese boken. Innenatlesning av slik kontrari granskning er da heller ikke sunt for blodtrykket! Det har man jo sett av Quislingaktoren h. r. advokat Annæus Schjødt den eldres periferiske og ubalanserte anmeldelse av og utfall mot boken. Han vokter seg jo vel for sitater fra bokens sentrale konstateringer!

*

Dr. Stang er etter min opfatning skarpere enn herr Hewins i de følgende betraktninger på side 35:

— «I den illegale kampen brukte vi alle de midler vi var vant til å forakte: løgn, svindel, falsk, tyveri, vold. De meddelelser som den illegale pressen brakte om mer eller mindre fremtredende nazisters privatliv, viser i hvilken grad man hadde frigjort seg fra alminnelig personlig anstendighetsfølelse. Vi brukte disse midlene selv og godtok dem når andre brukte dem, og denne godtagelsen kom ikke minst fra

andre venner og kampheller som har forlatt oss før. Men det er vel riktig i en slik vemedets stund også å tenke på hva Sundlo så ofte innprentet oss noe yngre kamerater: at vi aldri måtte gi opp kampen for sannhet og rettferd, for å skape sunn nasjonal sans og samling i dette fortrollede, men elskede land. For selv om ikke vi mere enn obersten skulle oppleve at våre håp gikk i oppfyllelse, så er det likevel det eneste riktige for et anstendig menneske å kjempe for det det mener er rett så lenge det over hodet er istand til det. Slik oberst Sundlo gjorde det.

Fred over vennens, den militære sjefs og den trofaste kamphellers minne!

ODD MELSOM.

dem som selv holdt seg helt passive». —

Side 36:

— «Men det farligste ved det som skjedde, var at selve respekten for lov og rett sank etter hvert.

Og dette smittet så over på vurderingen av mer eller mindre kriminelle forbrytelser også. Det var heroisk å stjele våpen fra tyskerne, det var fortjenstfullt å stjele bensin og skotøy og matvarer fra dem — det var nok mindre fortjenstfullt at man tjente gode penger på virksomheten, særlig brennevinstyveriene, men det var i all fall undskyldelig. Det gikk godt, ofte gjennom flere år, og de gode erfaringer er en oppfordring til svake sjeler om å skaffe seg lettvinde og behagelige inntekter ved å stjele litt fra landsmenn også». —

Side 37:

— «På arbeidsplassene har den ungdommen som er gått ut i arbeidslivet disse årene, lært seg å sluntre unna og småsabotere, og til dels har de tjent meningsløst mange penger på denne virksomheten. Og ikke så rent få av dem har gjort sin pris-verdige innsats i det illegale arbeidet, et arbeid som nok førte med seg at enkelte gode karakteregenskaper fikk utvikle seg, men som neppe er noen ideell skole for dem som skal innordne seg i et normalt samfunn». —

På side 125 beskriver Nic. Stang en utvikling som nu står i full blomst i sirkus Norge:

— «Noe av det farligste ved utviklinger her hjemme de siste årene før krigen var nettopp dette, at man glemte idépolitikken for alle dagens matnyttige krav — og for gleden ved å sitte på taburetten». —

Ja, John Lyng som har gjort sin karriere på okkupasjonen — synes nok det var gildt med de 4 uker, lenger varte det ikke selv om han på Høyres vegne bød over Arbeiderpartiet i «sosialisme». Her sier Stang noe som rammer midt i blinken i vår konturløse partipolitikk som nu har overlevet seg selv (side 17):

— «Noe av det tragiske ved norsk åndsliv og norsk politikk har nettopp vært at vi aldri har hatt noen virkelig konservativ elite, noen sikker konservativ ideologi eller fast tradisjon — ikke engang den sunne og ekte konservatisme som en gammel overklasse kan gi bakgrunnen for. Vi har hatt fremragende konservative politikere, folk som Schweigaard og Stang, men de gjorde frem for alt sin innsats som fagfolk og politikere. Men en tradisjonsbestemt konservatisme med et fast forankret ideologisk grunn-

syn har vi ikke hatt. Derfor har konservativ politikk her i landet stort sett vært døgnpolitikk uten vidsyn og linje, og fremfor alt uten følelse for at det lå en framtid foran dem — noen fortid hadde de ikke». —

*

Dette var en digresjon fra nærværende dokumentasjon fra herr Stangs fremføring av visse tabu-emner fra okkupasjonstiden som norske professorer i historie nødig vil inn på for ikke å tilintetgjøre den for disse herrer hittil matnyttige legende om det norske folks heroiske «motstand mot fienden». Den verste av dem er Magne Skodvin. Han kaller det krig å stille med en illegal avis under okupasjonen! Professorens uttalte ved dr. Kjeldstadli's doktordisputas: «Juridisk tenkning opererer med gamle kategorier og termini, også folkerettslige, som Vi ikke kan ta hensyn til! Vi spør ikke etter jus og papirer! Vi omhandler det levende liv!

Stang skriver på side 137 og følgende sider:

— «Men det var den moralske kraften hos de første «u-kloke» troende som skapte denne (jössing)-fronten på en tid da arbeiderne strømmet frivillig til godt betalt tyskerarbeid, entreprenørene stod i kø med sine anbud, små forretningsfolk tjente seg rike, jentene begynte å ligge med tyskerne og allverdens karaktersvake personer innrettet seg på å profitere på den nye tid». —

*

Underlig forekommer det oss at herr Nic. Stang ikke i samme slengen i sin oppregning av de relativt små «karaktersvake», og som den uforferdte idealist han utvilsomt er — omtaler det høyere næringslivs praktisk talt samlede prominens i Det Tyske Handelskammer i Norge! Svært slått opp på første og annen side i «Aftenpostens» aftennummer for 19. november 1940 skildres starten av Det tyske Handelskammer. Dette tiltak står i avgjort motsetning til den til bruk for «rettsoppgjøret» konstruerte myte at Norge da og siden deltok i krig mot Tyskland! Vi gir et lite utdrag av «Aftenpostens» utmerkede referat av hva man dengang på fremstående norsk hold deltok i:

«Under festlige former ble den konstituerende generalforsamling i Det tyske Handelskammer i Norge åpnet i Roccosalen i formiddag under tilstedeværelse av hele 395 av Kammerets 850 medlemmer. Tilstede var fra tysk side Reichskommissar Terboven, generaloberst von Falkenhorst, statssekretær i det tyske riksoekonomiministerium Dr. Landfried — — —

Forts. side 8

FOLK og LAND

UAVHENGIG POLITISK PUBLIKASJON

Redaktører:

ODD MELSOM, ansvarlig
ALEXANDER LANGE

Hewinsboken nok engang

Hysteriet omkring boken til den britiske publisist Hewins har antatt slike dimensjoner nu at en knapt vet om en skal le eller gråte. Noe særlig egnet til å fremme Norges fra før temmelig medtatte anseelse i utlandet kan det neppe være at ikke bare de profesjonelle forsvarsadvokater for «rettsoppgjøret - de som i stor utstrekning selv er ansvarlige for dette og som likeledes i stor utstrekning har brukt det som springbrett til de høyeste offentlige stillinger — opplater sin røst til ville protestsrik, men at den britiske journalist og forfatter til og med er blitt gjort til gjenstand for langvarig og forvirret debatt i Stortinget.

Vi har tidligere her i bladet gitt en fyldig og inngående omtale av Quislingbiografien, også med kritikk hvor dette er på sin plass, og vi gjengir idag en artikkel av forfatteren hvori han redegjør for sin hensikt med boken, skrevet før denne forelå ferdig utarbeidet. Det er også omsatt et betydelig antall av boken her i Norge, blant annet gjennom FOLK OG LANDS BOKTJENESTE, slik at svært mange av våre lesere har hatt anledning til selv å gjøre seg opp en mening om hvorfor det skråles slik.

Den norske presse har hatt megen glede av å gjengi en anmeldelse av boken i det danske socialdemokratiske blad POLITIKEN, akkurat som om noen tvilte på at de norske urettsskolleger der fikk full støtte i sin fordømmelse av engelskmannens kritikk. Men POLITIKEN skriver i all fall noe som også de norske kolleger burde legge seg på sinne: «Vel vidende, at den egentlige historie om besættelsen af Norge endnu ikke er skrevet tyve år efter — —». Hva sier alle de norske okkupasjonshistorikerne med Skodvin i spissen om denne knusende dom over deres farvede historie?

Og når POLITIKEN finner seg beføyet til å helle den malurt i begeret, så skyldes det vel at ingen utenfor de norske implisertes rekke kan være blind for den komiske rolle norske historikere og norsk presse har spilt når det gjelder forsøkene på å opprettholde krigspropagandaen og uretten fra 1945 som gyldig historie også for utenlandske forskere. Vi minner om hva denne presse med DAGBLADET i spissen skrev om den studie den norsk-amerikanske professor Lyder L. Unstad bragte i et universitetstidsskrift om Quisling. Det var naturligvis «historieforfalskning» av reneste vann. Og når det gjaldt den tyske Bonn-professor Walther Hubatschs Norgeshistorie så var låten den samme. Professor Kaartvedt i Bergen uttalte således til DAGBLADET at «det er en skandale at en slik bok i det hele tatt får komme ut».

Her hjemme oppdager herrene altså ingen verdens ting, ikke engang at de ikke lenger har folkemeningen med seg og slett ikke at de holder på å gjøre seg til latter for hele verden i sine bestrebelser på å lage historie av en løgn.

Hvor hinsides enhver fornuft og enhver anstendighet de er havnet kan enhver lese seg til av det ubeherskede og, vi har vel lov å si, pøbelaktige sprog som brukes mot den utenlandske forfatter. Kanskje toppen til og med ble nådd i Stortinget, hvor den Kolbjørn Varmann, som Arbeiderpartiet forståelig nok har droppet som stortingskandidat ved kommende valg, intet nektet seg i retning av invektiver. Her er en liten bukett fra innlegget til denne nydelige moralens vokter ifølge AFTENPOSTEN's referat: «den nazibefengte Hewins» — «denne sjofle nazi-tilsviningen» — «Hewins bok om profeten uten ære er et nynaziologisk(!) makkverk av skitneste vann, tappet av grumsete, stinkende

STORTINGSVALGET

Endelig ett kvekk — eller to — i F. og L. nr. 12 om dette emne, etter fullkommen taushet siden mitt innlegg i nr. 7. Jeg vil si meg fullstendig enig i hr. L. V.s innlegg. Det forekommer meg at hans meget godt supplerer mitt.

Selv har jeg tenkt å reise omkring i min bygd til hver enkelt NS-mann og oppfordre dem til å nytte sin stemme og gi den til det borgerlige parti som trenger den. Jeg vil nemlig søke å finne ut hvilket borgerlig parti det er i min valgkrets som står på vippen til å få et mandat, eller et mandat til, og så oppfordre mine feller til å gi sin stemme dit. Om det til syvende og sist må bli en gjetning, så har man da gjort så godt man har forstått. Her i Østfold er vel arbeiderpartiet sikker på 4 mandater, høyre på to og kristelig folkeparti på ett. Da det ene som er igjen neppe vil gå til venstre, bør vi NS-folk her rimeligvis stemme på senterpartiet, men en mer eksakt prognose kan muligens stilles noe lenger ut på sommeren.

Jeg ville se det som ønskelig at en mann i hver bygd tok seg av saken slik som foran nevnt. Det er mulig vi på denne måte kunne foreta oss noe endog avgjørende for et borgerlig valg i år.

Da det ville være av interesse å få et mer fyldig uttrykk for stemningen omkring saken, håper jeg flere vil si sin mening og at F. og L. har spalteplass.

K. H.

kilder i mange land, også Norge og Sverige. Den norske presse har allerede løftet så meget på lokket til disse kilder at stanken burde rive i nesen på noen hver». Vel, vi skulle tro at herr Varmann med dette har løftet så meget på sitt eget lokk at det ikke er nødvendig å si mere om ham.

Men hvis disse ville og uartikulerte skjeldsord, som Varmann ingenlunde har vært alene om i denne sak, overhodet har noen annen mening enn å blottlegge det indre av de personer som både gjennomførte «rettsoppgjøret og som fremdeles forsvarer både dette og sin livsløgn den dag i dag trass i alle de nye kjennsgjæringer som er dynget opp foran dem, så må det vel være denne å forsøke å lokke britten Hewins til å gå til injuriersøksmål her i Norge. Men så dum er nok ingen utlending. For sammen med rettsoppgjøret har det norske rettsvesen fått slikt ord på seg både i inn- og i utland at ingen har tiltro til det

Tilegnet Annæus Schjødt

Fra en som sultet

Herr redaktør!

I en kronikk i «Aftenposten» for 21/4-65 av høyesterettsadvokat Annæus Schjødt sen. i anledning Mr. R. Hewins bok, skriver høyesterettsadvokaten blant annet: «Helt uriktige og ansvarsløse er også forfatterens påstander om sult — osv. osv. i de norske konsentrasjonsleire etter krigen.

Er virkelig herr høyesterettsadvokaten helt uvitende om de sultetilstander, som hersket blant oss fanger etter 1945??

Jeg skal fortelle Dem noe annet, jeg, herr høyesterettsadvokat. Og jeg kan forsikre Dem om at det er sannheten hel og uavkortet. På det sted hvor jeg med mange andre ble plasert, var avfallsdunkene vårt viktigste matreservoar. I dette fengsel satt der nemlig også en del kriminelle fanger, som selvfølgelig fikk mere enn nok mat. Og disse tømte den mat de ikke orket å spise opp i disse dunkene. Når så vi hadde vært nede og vasket oss, fyl-

lenger.

Hvorfor søker imidlertid ikke de selvsikre herrene både i og utenfor regjering og Storting å «forsvare Norges ære» ved en injurieprosess i det England som de alle har elsket så høyt — ja for manges vedkommende inntil landsforræderi? Er det fordi det engelske rettsvesen fremdeles setter rett foran politikk og fordi det ikke lar seg misbruke til å tjene makthavernes interesser?

TANNLEGE

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

te vi håndkledene våre (som vi nettopp hadde tørket kroppen med) med de kriminelle fangers etterlatenskaper og blandet dette i de rasjonene vi fikk av fengslet. Det kunne være havregrøt (ofte muggen), speselsild og diverse andre «delikatesser». Det måtte gjøres i streng hemmelighet, for det var selvfølgelig forbudt. Det var nemlig slik, herr høyesterettsadvokat, at hauger med tiloversblevet brød efter de kriminelle fanger, ble nektet oss «landssvikere».

Jeg kan også fortelle Dem, herr høyesterettsadvokat, at en lidelsesfelle og jeg fant to «hindenburger-lys» under opprydningen på en skole. Disse smuglet vi inn i fengslet og tygget så på dem i håp om at der var litt fett i dem.

Jeg kunne fortelle Dem atskillig mer, herr høyesterettsadvokat, fra denne sultetiden — om slag, trusler, oppgraving av tre russegraver, som også min gamle far måtte være med på. (Herunder besvimte han og da jeg trådte frem for å hjelpe, ble jeg avbrutt med «La gammern være»). Men la dette være nok.

Det jeg vil pointere, herr høyesterettsadvokat, er at Mr. R. Hewins har rett i sin påstand — som ovenfor nevnt — og at det er Deres motsatte påstand som er helt uriktig og ansvarsløs.

Hvis Deres øvrige kommentarer til Mr. R. Hewins bok er like uriktige og ansvarsløse, må det være meg tillatt å sette et spørsmålstegn ved Deres sannhetskjærlighet og objektivitet — egenskaper som en vel burde forutsette en høyesterettsadvokat var i besiddelse av.

Med hilsen

«En av de mange som sultet»

Det er ikke lenge mellom hver gang DAGBLADET skriker om «historieforfalskning», forøvrig sammen med storparten av dagspressen ellers.

Skyld og Soning

DEN BRITISKE JURIST F. J. P. VEALE GRANSKER «VÅR TIDS NØKKELPROBLEM»

(Fort. fra forrige nummer)

Så stilles det da enhver fritt å avgjøre om det ikke allerede er betegnende at man lager i stand dette omhyggelig forberedte foretagende for å kvele i kimen en upartisk undersøkelse av kjennsgjerningene i forbindelse med krigsutbruddet i 1939, idet man avholder en prosess og herunder forkynner en avgjørelse om disse kjennsgjerninger som man på forhånd er blitt enige om. I strafferettssaker er ofte forsøket fra en anklaget person på å ødelegge eller undertrykke bevismateriale, fremstille falske bevis eller å angi et spor som henviser til en annens skyld den mest overbevisende del av en anklage bygget på indisiebevis. Intet peker tydeligere på skyldbevisstet. Så langt fra å felle en dom som gjorde Tysklands eneskyld i 1939 til res judicata, så er dette at seierherrene satte iscene Nürnbergprosessene i 1945 som sådant allerede et sterkt bevis på deres skyldfølelse.

I en kort studie som denne er det umulig å befatte seg med alle kjennsgjerninger som er kommet for dagens lys siden 1945 og angår vår tids nøkkelproblem. Den nåværende status lar seg sammenfatte slik at noen kjente historikere fortsatt er av den oppfatning at Tyskland må kjennes eneskyldig for krigsutbruddet i 1939. Andre like kjente historikere hevder at ansvaret må fordeles på alle de impliserte makter. Mens andre igjen forfekter at hverken Tyskland eller noen annen makt var skyldige. Fiendtlighetene var de uønskede følger av en situasjon alle de krigførende selv hadde manøvrert seg inn i.

Efter all sannsynlighet vil denne meningsforskjell vedvare lenge ennå inntil det blir alminnelig enighet om hvilke av de tre oppfatninger er den riktige. Det som imidlertid nu har utkrystallisert seg som den universelt aksepterte mening om Nürnbergprosessene kaster et betegnende lys over skylden for krigsutbruddet i 1939. Da prosessene pågikk anså historikere som Sir Lewis Namier rettergangen som en rettfærdig og rosverdig handling som bare tjente til å overlate en bande pågrepne forbrytere til retten. Denne oppfatning ble dengang angrepet av Montgomery Belgion i hans nevnte bok og av forfatteren i hans «Advance to Barbarism». For ikke lenge siden har, som vi har sett, også Oxfordhisto-

Britisk løgnpropaganda fra 1. verdenskrig

rikeren Taylor forsinket omvendt seg til dette standpunkt. «De dokumenter som var plukket ut til fremleggelse for retten», skriver han, «var ikke bare utvalgt for å bevise de anklagedes krigsskyld, men også for å dekke anklagemaktene». Noen vil kanskje anse det meget betegnende at standpunktet til dommerne i Nürnberg med hensyn til utbruddet av fiendtlighetene i 1939 i det vesentlige er det samme som de fleste mennesker inntok efter 1. verdenskrig med hensyn til utbruddet av den.

Mange år efter 1918 var man utenfor Tyskland i alminnelighet av den oppfatning at krigen i 1914 var en følge av keiser Wilhelm II's anslag om å erobre verden. I dag tror ingen det. Som resultatet av historievitenskapelige undersøkelser er det som fremdeles eksisterer i erindringen som legende om den onde keiser gått opp i støv. Den er offisielt og endelig blitt tilbakekalt av den britiske regjering i en sending fra BBC 15. juni 1959 i forbindelse med keiserens hundreårsdag. I denne minneverdige sending, hvori prominente fra den britiske offentlighet deltok, ble det uten forbehold medgitt at Wilhelms karakter og utenrikspolitikk av propaganda-grunner var blitt fordreiet på det groveste. Det ble erklært at keiser Wilhelm II var en dyktig mann med gode hensikter, som feilaktig holdt sin intelligens for statsmannsbegavelse, et menneske som «misforstod den påbelegte, geskjeftige, aggressive tidsalder i hvilken han levet, og hvis ansvar for utbruddet av krigen i 1914 utvilsomt var liten i forhold til en Isvolskis og grev Berchtolds». Vi kan være sikre på at en slik sending i hvilken det grunnleggende argument for

den britiske propaganda fra 1. verdenskrig ble tilbakekalt kunne finne sted med offentlig tilslutning bygget på forutgående overveielser på høyeste hold.

Man vil visselig måtte medgi at det er en ualminnelig betegnende hendelse at seierherrene fra 1945 rettet nøyaktig de samme beskyldninger mot Hitler som seierherrene av 1918 rettet mot keiser Wilhelm II. Bare denne kjennsgjerning berettiger til å betrakte de i Nürnberg reiste anklager mot de overlevende medlemmer av og tilhengere av Hitler-regjeringen med mistanke. Hvis keiser Wilhelm dengang var blitt utlevert fra Nederland og blitt stillet for en rett, kan man da tvile på at en rett med dommere oppnevnt av de seirende makter enstemmig ville ha funnet ham skyldig? Ved parlamentsvalget i 1919 lød Lloyd Georges valgslagord «Heng keiseren» og — legg merke til det — ikke noe slikt som «stilt keiseren for retten». Som det viste seg lenge efter avslutningen av Nürnbergprosessene hadde en av dommerne, general Nikitsjenko, før begynnelsen av denne såkalte rettergang erklært at tribunalets eneste oppgave var å bekrefte den avgjørelse som var truffet av statsoverhodene under Jalta-konferansen om at de anklagede var skyldige. Hvis man hadde innkalt en rett for å forhandle om keiseren, ville det ikke også vært dens oppgave å sette offentlig stempel under en avgjørelse som man allerede i likhet med den i 1945 under absolutt lignende omstendigheter var kommet til? Hvorledes det nu kan være med det, så var de anklager man i 1919 reiste mot keiseren identiske med de man et kvart århundre senere reiste mot «NS-hovedkrigsforbryterne» i Nürnberg.

MED EN SOVJETSOLDAT I VERDENSKRIGEN

For FOLK OG LAND av armeneren Jerwand Dshanian

9. Et appetittlig måltid ved siden av de døde.

Alle i bunkeren fikk nå rede på, hvordan saken var, og passet på at jeg kom avgårde i tide, og Aljosha slo følge med meg. Han hadde med seg en hel del kasseroller, og skulle hente middagsmat til kameratene. Feltkjøkkenet var et par km. fra ildlinjen, og maten ble bare bragt når det var mørkt, for at ikke tyskerne skulle oppdage, hvor maten ble hentet. Og så vandret jeg igjen på disse redselsfulle stiene, hvor døde og sårete lå der i mørket, hvor alt var skremmende. Men heldigvis hadde jeg nå selskap med kamerat Aljosha, og denne 21 år gamle russeren fortalte meg at han hadde vært profesjonell tyv før krigen, og sittet i fengsel i byen Armavir i Nord-Kaukasus for en rekke tyverier han var grepet i på fersk gjerning.

Men da tyskerne rykket frem på alle fronter, ble mange fanger sloppet løs og sendt direkte til fronten. Vi hadde vel gått forsiktig en kilometers vei mellom de døde, da vi hørte et fly, som sikkert var tysk. Det slapp en lysbombe. Vi kastet oss ned, og så det skinnende lyset dale rett ned på oss. Hele området lå badet i lys og flyet surret rundt, men så forsvant det, og lyset sloknet.

Jeg fikk en sterk kvalme, da jeg oppdaget at jeg lå på armer og ben, som var kuttet fra kroppen fra de fallne, som lå der i sitt eget blod.

Jeg sa ikke noe til Aljosha om dette, og han gikk der ved siden av meg, som om ingen ting var.

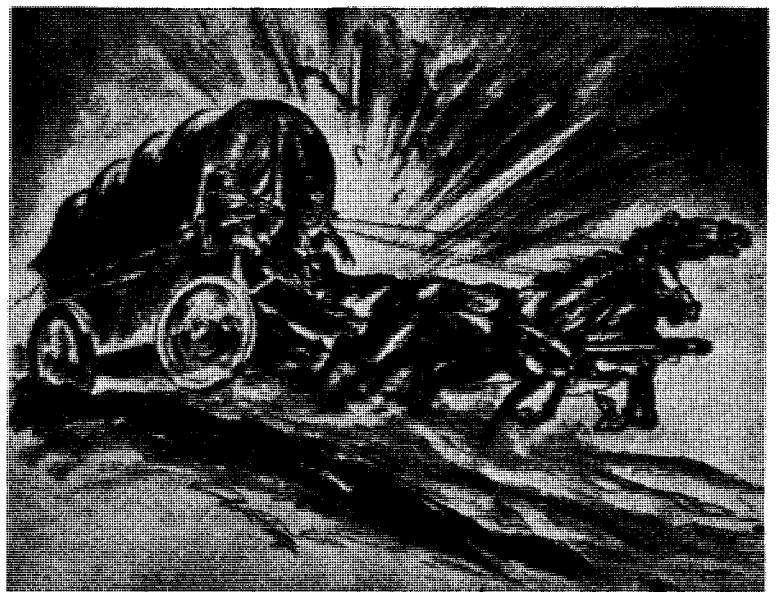
Vi kom til feltkjøkkenet, og Aljosha tok min kasserolle også, for å hente mat

til meg, mens jeg ble sittende et stykke unna, og holdt på telefonkabelen for ikke å miste veien. Jeg hørte noen som pratet, og lommelykter lyste av og til, så jeg kunne se skikkelser stå der. — «Tenn en fyrstikk, så jeg får satt fra meg kasserollen» sa Aljosha, da han kom tilbake. Jeg tente fyrstikken, og så til min forundring, at han satte kasserollene rett ned på ryggene til de døde. — «Vær så god og spis, mens maten er varm», sa han og rakte meg kasserollen. — «Spis selv du» sa jeg, «jeg får mat når jeg kommer til staben». Jeg klarte ikke å spise her, selv om jeg var aldri så sulten. Aljosha satte seg på ryggen av en død, som om det skulle være en stol, og påbegynte sitt måltid.

Jeg tente en fyrstikk til, men angret på det, for nå så jeg hodet til liket Aljosha satt på, med hjernemassen spredt utover i blod. Jeg fikk en voldsom kvalme, men Aljosha spiste med god appetitt, og så glad og mett ut, da han var ferdig. — «Det er vel første gang du er her, kamerat Dshanian?» spurte han, og smilte. — «Nei andre gangen», svarte jeg, «i går natt, og nå, og jeg håper jeg aldri kommer her mere». — «Nåja -», sa han det kan bare regnes som en gang, men jeg har vandret over disse steppene mange ganger, og jeg kjenner snart hver eneste en av disse døde. — «Det er vel derfor du ikke reagerer» sa jeg. — «En venner seg til alt» fortsatte han — «og det er vel ikke noe å reagere på — det er jo en dagligdags ting at folk blir drept på en krigskueplass».

Det var nok på en måte riktig, men det gikk over min forstand; at noen had-

Fort. side 8

Fort. side 6

Hewins forteller om bakgrunnen for Quisling - biografien

RALPH HEWINS

«Hvorfor skriver du ikke heller om en bra kar? Jeg vil ikke lese om en forræder», sa en engelsk venn da jeg fortalte ham at min neste bok handlet om Quisling.

Da jeg vendte tilbake til Norge, var det også mange gamle venner her som sa: «Hvorfor Quisling? Vi vil helst glemme ham».

Mine yngre britiske og amerikanske venner viste forbauselse da de forsto at Quisling faktisk var navnet på en mann og ikke bare et annet ord for Judas eller femtekolonist.

En undersøkelse blant norske skolebarn viste, hører jeg, at enkelte av elevene trodde Quisling var navnet på en skuespiller!

Slik er det med historie. Med tiden skapes det et inntrykk av en historisk person, eller inntrykket utviskes, og det er en av grunnene til at jeg skriver boken.

Jeg mistror de forestillinger og stereotyper som skapes av propaganda, massemedia og andre av dagens hypnotiserende hjelpemidler. De undergraver den personlige tanke, dømmekraft og ansvarsbevissthet.

Et fritt og levende demokrati baseres på individets beslutninger, som det når frem til gjennom kunnskaper, og derfor besluttet jeg å finne ut for meg selv om Vidkun Quisling virkelig var en quisling.

«Fakta er hellige» for en journalist og, som presse-mann, misliker jeg historiske forvrengninger — især når jeg selv i yrkets medfør har vært involvert slik jeg var det i Quislingsaken.

Går jeg 25 år tilbake, inner ser jeg at jeg bidro til den karikaturen av Quisling som i dag er alminnelig godtatt, og jeg føler at tiden er kommet til å vurdere saken på ny.

Sir Victor Mallet, britisk ambassadør i Stockholm un-

Ukebladet NÅ fikk i sin tid en artikkel fra den britiske publisist Ralph Hewins som svar på en henvendelse fra bladet. Det hadde fått nyss om at Hewins ikke fulgte de gamle paroler og ville skrive «et forsvarsskrift for Quisling». Bladet fant den gang ikke å ville trykke artikkelen, men siden det nu er blitt slikt oppstyr omkring boken til Hewins er det tydeligvis blitt «godt stoff». Og i sitt nummer for 1. mai trykker så bladet artikkelen med en passende hale med avstandtagning og med påberopelse av Annæus Schjødt og professor Skodvin. Uttalelsene til disse to «objektive» herrer har neppe krav på interesse, men artikkelen til Hewins synes vi gir en god og nødvendig bakgrunn for hans omstridte bok og vi gjengir den derfor:

der krigen, sa en gang til meg: «Forskjellen på din og min jobb er denne — du skal få tak i fakta og jeg skal sjekke dem». I lys av erfaringen, utfører jeg nå begge rollene.

Som engelskmann er jeg naturligvis tilbøyelig til å ville foretrekke **fair play** for den svake, og jeg er ikke lenger stemt for å inndele folk etter et ferdiglaget kartoteksystem som sorte og hvite, helter og indianere, bra karer og dårlige karer, jeg vil ikke engang skille mellom «gode nordmenn» og «dårlige nordmenn». Verden er ikke slik, og jeg tror på grev Folke Bernadottes maksimer: «Døm ikke for at I ikke selv skal dømmes».

Dette vil si at jeg ikke uten videre vil dømme Quisling mer enn jeg vil frikjenne såkalte «gode nordmenn» for den tragiske omstendighet landet befant seg i.

Jeg har en mistanke om at Quisling og hans tilhengere på den ene siden og deres opponenter på den annen var drevet av forskjellige motiver og ofte i misforståelse med hverandre — at det var mange grader av godt og dårlig blant dem alle. Jeg har også en mistanke om at mange feil ble begått i god tro på begge sider — at kløften mellom «de gode» og «de dårlige» var meget mindre enn man i alminnelighet tror.

Før eller siden vil sannheten komme frem, og det vil være til det beste. Hvis Norge helt skal kunne gjenvinne sin helse og glede seg over en ny grotid, slik som den Quisling ble født i, må sannheten om ham og hans samtidige bli fortalt objektivt. Intet land kan blomstre når det er delt — visseilig ikke et lite land som Norge med litt over tre millioner innbyggere, som fortsatt er delt i fire distinkte klasser: tilhengerne av London-regjeringen som er førsteklases borgere, overdynget med ære og makt; de 75 000 nordmenn som fant sin tilflukt i Sverige

og er annenklassens borgere; Hjemmefronten som ikke ble sammensveiset før i slutten av 1944 og er tredjeklasses; og endelig den utbredte, ofrede fjerdeklassen, «nazistene» som iallfall holdt stillingen og for det meste adlød sin samvittighet.

Opprettholdelsen av et slik bittert og enerverende skille er ikke bare til skade for Norge, men til skade for dets venner og allierte, ja for hele den vestlige alliansen og det atlantiske samfunn. For Norge er hva vi pleide å kalle Finland for et kvart århundre siden — «en utpost i den vestlige sivilisasjon» og «et bolverk mot bolsjevismen».

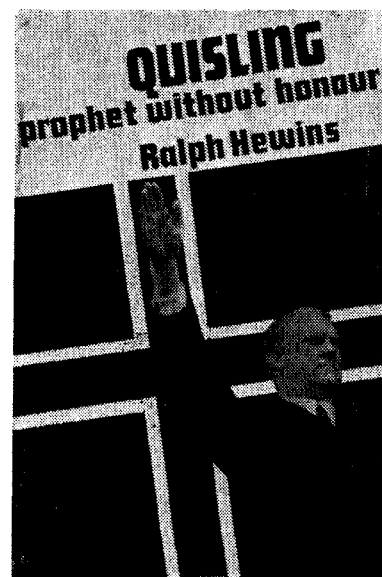
Eller, er Norge «lille Russland», som bursjoa-borgerne enkelte ganger kaller det, og «den svakeste lenken i NATO-kjeden», som mange offiserer frykter?

Svaret vil være avhengig av hvor snart skandalen Quisling blir tatt frem igjen og vurdert av vår egen tid — hvor snart hans spøkelse vil holde opp å plage den norske samvittighet.

Der er altså viktige så vel som akademiske grunner for en nyvurdering av historien — eller er det myten? — om Vidkun Quisling.

Jeg er interessert i å åpne en dør på klem fordi jeg har tilbragt så lang tid her i

Forts. side 6

Opptakten til —

(Forts. fra s. 1)

behersket Atlanterhavet og de rike jernmalmgruber i Gällivare i Sverige fra hvilke Tyskland hovedsaklig var avhengig for forsyning av sine ammunisjonsfabrikker. Den eneste mulige vei på hvilken britene kunne falle inn i det nøytrale Sverige for å besette grubene, var å gå gjennom norsk territorium. Hitler ville gjerne ha kommet til en overenskomst med Storbritannia om å respektere Norges nøytralitet. Hans interesse for Norge var av ren defensiv art. Det gjaldt for ham bare å opprettholde Norge som en spering mellom den britiske vepnede makt, som behersket Atlanterhavet, og de svenske malmgruber på den annen side av fjellene som skilte Norge og Sverige.

Intet hemmelighetens forheng ble trukket ned for å skjule sannheten om en invasjon i Norge slik som det ble gjort med hensyn til vedtaket av Winston Churchills krigskabinett i mars 1942 da terrorluftangrepene som middel til å vinne krigen ble besluttet. Sannheten om godtagelsen av den berømte Lindemann-plan ble gjentatte ganger offentlig dementert for å hemmeligholde den, inntil den ble avslørt i april 1961 i den lille bok av Sir Charles Snow «Vitenskap og regjering». Den kjennsgjerning at Norges nøytralitet først ble angrepet ved utleggingen av britiske miner i norsk territorialfarvann ble imidlertid åpenbart av Churchill selv i hans underhustale 9. april 1940, nøyaktig samme dag som den tyske invasjon i Norge begynte.

Det ble i sannhet anvendt forbausende liten møyse på å hemmeligholde de britiske planer om å krenke den norske nøytralitet. I de første måneder etter krigens begynnelse i september 1939 ble muligheten av å sende et britisk ekspedisjonskorps til Norge diskutert helt åpent i den britiske presse. Fra Norge skulle det dødelige slag rettes mot den svenske havn Luleå ved den botniske bukt, hvorfra størstedelen av den svenske jernerts til Tyskland ble skipet. Ingen reiste innvendinger mot — og om noen hadde protestert mot det så ville det ikke ha blitt offentliggjort — at for å nå Luleå ved den botniske bukt så måtte det rykkes inn i to nøytrale stater, nemlig Norge og Sverige. Den oppfatning syntes dengang å være

fremherskende at de som — slik Hamlet uttrykker seg — «er kommet mellom mektige motstandere», intet annet har å gjøre enn å beklage sitt uhell.

De skritt som førte til invasjonen i Norge, ble delvis åpent fremlagt av Winston Churchill selv i hans bok «Stormen trekker opp», utkommet i 1948, på side 421, og så fullstendig av Lord Hankey i hans minneverdige bok «Politics, Trials and Errors», forlagt av Pen-in-Hand, Oxford 1950. Av disse avsløringer blir det klart at en del av dommen til det internasjonale militærtribunal i Nürnberg som foregav å ha fastslått kjennsgjerningene om invasjonen i Norge er et av de mest ensidige og vill-ledende dokumenter som noensinne er blitt skrevet av dommere i en rettssal. Retten fant at tanken om å angripe Norge var sprunget frem fra hodene til Alfred Rosenberg og Grossadmiral Raeder, øverstkommanderende for den tyske krigsmarine, og for å underbygge sin kjennelse siterte retten forskjellige av Raeders dokumenter fra 3., 6. og 10. oktober 1939. Tribunalet nevnte imidlertid ikke med et eneste ord et memorandum som ble forfattet fire uker før, nemlig 19. september, hvori Winston Churchill — dengang første admiralitetslord — beordret de britiske marinesteder til å treffe forberedelser til å stanse transporten av svensk jernmalm til Tyskland, så vel som et memorandum av 29. september som han sendte krigskabinettet og i hvilket han gjør oppmerksom på at «drastiske skritt vil kunne bli nødvendige» for å nå dette mål. Det var begynnelsen til de britiske planlegginger, skriver Lord Hankey på side 73 i sin foran nevnte bok.

Naturligvis er det helt uvesentlig at Churchills memorandum ble forfattet

Forts. side 7

Hewins forteller —

Forts. fra side 5

nord, før, under og etter krigen. Jeg tror jeg kjenner dette området like godt som noen annen utlending. Jeg tror også at alle nordmenn fortsatt har okkupasjonen for nær innpå seg til å kunne være fullstendig objektive, inkludert slike rettsindige skribenter som Scharffenberg og Skodvin. En begynnelse på ny frisk må gjøres av en outsider.

*

Et nett av bestemte interesser er spunnet omkring aksiomet at Quisling var en forræder. Først gav London-regjeringen ham skylden for okkupasjonen, og slik dekket den sine egne mangler og forsømmelser og gav anklagene en ny adresse.

Den britiske regjering brukte også forræderiet som en forklaring på den trøsteløse fiasko som den anglo-franske intervensjon i 1940 led.

Det neste var at Hjemmefronten gikk og tok opp temaet fra London-kringkastingen og fant at quislingene var et meget lettere angrepsmål enn de allierte tyskere.

Quisling ble tvunget inn i en uholdbar posisjon da krigen vendte seg mot Hitler og nytt håp ble vakt i Norge. Tyskerne oppførte seg stadig verre ettersom okkupasjonstiden gikk og mange av deres forbrøttelser ble tillagt Quisling.

Så kom kapitulasjonen og rettssaken mot Quisling, som jeg fulgte. Enhver tenkelig og utenkelig forbrytelse ble tillagt ham, og hans rykte ble med hell så svartmalt at hans navn er synonymt med forræder endog 25 år senere, ikke bare i folkets bevissthet, men i dokumentene til en domstol. Hva den kom frem til dukker til stadighet opp igjen, uten forbehold, så vel i diskusjonen, og uten hensyn til et rikelig bevismateriale som er kommet for dagen etter at han ble henrettet. En myte er blitt holdt i live.

Mange spørsmål må stilles og undersøkes igjen, hvis rettferdighet noengang skal bli ydet og man skal kunne komme frem til et endelig syn på Quisling i det historiske perspektiv. For eksempel:

Var Quisling den uunnværlige sekretær til dr. Fridtjof Nansen i Russland? Jeg tror det fortsatt.

Var Nasjonal Samling en etterligning av Nasjonal-Sosialismen? Til tross for noe

av krigspynten, tror jeg NS var en selvstendig og sammenhengende bevegelse som ikke skyldte naziideologien noe.

Øvet Quisling press på Hitler for å få ham til å gjøre invasjon i Norge? Tatt i betraktning at Hitler måtte se den strategiske betydning av Norge, som var åpenbar siden den første verdenskrig, og at den finske vinterkrigen allerede hadde involvert Norden i den annen verdenskrig, er det i høyeste grad utenkelig at Quisling øvet noen innflytelse på Hitler hverken i den ene eller andre retning.

Førrådte Quisling militære hemmeligheter til Hitler? Dette virker igjen høyst usannsynlig siden Norge var helt åpent og dessuten praktisk talt ikke eide noen militære hemmeligheter som kunne forrådes.

Ventet Quisling på å få etablert en pro-tysk marionett-regjering den 9. april 1940? Hele hans oppførsel den 8. og 9. og hans avskjed den 15. tyder på at det ikke eksisterte noen slik avtale med tyskerne.

Savnet Quisling enhver folkelig offisiell eller respektabel støtte da han tok makten den 9. april? En hel rad av de mest kjente navn i Norge gir inntrykk av hans initiativ i videre kretser var langt mer godtatt enn det nå er klokt å vedgå.

Var Quisling mest en tysk håndlanger etterat han gjenvant makten i september 1940, eller forsøkte han å redde noe som kunne ligne en norsk uavhengighet fra skipbruddet? Vel, Norge ble ikke et protektorat, som Polen, og Quisling overleverte en administrasjon som fungerte da frigjøringen kom.

Var Quisling ansvarlig for redselsgjerningene, som henrettelsen av Hansteen og Wickstrøm og Eilifsen og deportasjonene av jødene, og i tilfelle, kunne han ha intervenert? Dette krever ytterligere undersøkelser.

Var det ikke patriotisk for nordmenn å kjempe mot bolsjevismen på Østfronten i 1942, når det var patriotisk å gjøre det i Finnland i 1940? Dette er tvetydig.

Var det galt av Quisling å søke en ordning med tyskerne (slik de uklanderlige finnene gjorde det), når Norge hadde avslått hans «væpnede nøytralitetspolitikk» og dermed valgt selvmordet? «Væpnet nøytralitet» hjalp Sverige hele tiden. Så man kan godt spørre: Ville ikke noen være nødt til å for-

handle med tyskerne etterat Nygaardsvolds regjering hadde latt Norge i stikken? Historien vil tror jeg, komme frem til at i dette dilemma var det intet sort og hvitt.

Var Quisling en tyv og en drunker, som anklageren forsøkte å bevise? Bestemt ikke. Hele hans karakter vidnet om hans forakt for penger og hans måtehold.

Var han en paranoiker med trang til makt? De norske leger avgav vidnesbyrd om det motsatte. (Leikvam/Lofthus).

Fikk Quisling en rettferdig saksbehandling? Få utlendinger som var til stede synes det. Sammensetningen av retten var nødt til å bli ensidig. Mange mulige forsvarsvidner ble ikke ført. Mange av Quislings dokumenter «forsvant».

Ble hans tilhengere rettferdig behandlet? Med unntagelse for angiverne og noen få flagrante profitører, må svaret bli nei, ikke i sammenligning med de fordeler som mange verdiløse emigranter, vidnemøller og opportuniste oppnådde, ikke i sammenligning med de straffer som ble gitt i andre tysk-okkuperte land. Urettferdigheten viser seg i dag i det reservasjonsløse hat som omfatter endog barnebarn av krigstids-generasjoner.

*

Det er blitt hevdet at henimot en million mennesker ble rapportert for å ha vist en eller annen form for u-nasjonal holdning. De offisielle oppgavene forteller at påtalemyndigheten hadde 93 300 saker til behandling, 29 000 ble arrestert mistenkt for landssvik eller høyforræderi. 24 dødsdommer ble fullbyrdet.

Det ser derfor ut til at enten var det mange flere quislinger i dette landet enn den gjeldende myte vil ha det til, eller at en omfattende urettferdighet er blitt begått.

Jeg kjenner Norge altfor godt til å tro at der virkelig var rundt 100 000 forrædere — en av trede voksne! — og jeg er derfor opptatt av å finne frem til den faktiske sannhet i hele Quisling-saken.

At der er gode grunner til å reise tvil om rettferdigheten ved denne saks behandling, skal jeg bevise i min bok, som jeg har arbeidet med i perioder over de siste 25 år.

Dette er da også oppgaven for skribenter, spesielt hvis de har vært «personlig involvert» slik jeg har vært i

de oppløsende år av moderne nordisk historie.

Jeg var presse-attasje i Helsinki, for Finnland og de baltiske statene, før krigen, så jeg kunne som diplomat se hvordan uoverensstemmelser om garantier til disse områder drev Russland ut av armene på Storbritannia og Frankrike og inn i nazileiren. Jeg fikk tidlig innsikt i den strategiske betydning Norden hadde — som også Quisling gjorde da han i det stormfulle 1918 dro utenlands for å bli militærattasje i Helsinki. Han så fødselen av den «stor-finske» lappo-bevegelsen og jeg så dens utvikling, inntil den kulminerte i finnenes kunngjøring den 31. august 1941: «Leningrad vil komme til å bli en alminnelig fiskerlandsby». Quislings geopolitikk (hans syn på statene som politisk organiserte landområder) virket derfor formodentlig mer fornuftig på meg enn på de fleste nordmenn.

Jeg var også den eneste utenlandske korrespondent som dekket vinterkrigen fra begynnelsen til slutt, så jeg erfarte hvordan «væpnet nøytralitet» reddet finnene fra å bli innlemmet i Sovjet, som de baltiske statene ble. Senere så jeg hvordan også «væpnet nøytralitet» reddet Sverige, og disse to eksemplene har gjort at jeg alltid har hatt en viss sympati for Quislings politikk som nettopp gikk i denne retning.

Efter vinterkrigen var jeg en kort tid i det sydlige Norge og så ødeleggelsen av Namsos, en uødevendig tragedie som også rammet et dusin andre norske byer. Var det rett av Nygaardsvold-regjeringen å kreve slike ofre eller kan det sies noe til forsvar for Quislings forsøk på å kalle tilbake den såkalte mobiliseringsordren?

Fra det nøytrale Stockholm fulgte jeg utviklingen av den norske motstandsbevegelsen og sendte mine meldinger om dens triumfer og tragedier. Selvfølgelig hjalp motstanden til å holde Norges moral oppe, og den hjalp folket til å føle at det gjorde seg fortjent til en ærefull plass under fredsforhandlingene. I Norge, hvor følelser så ofte overvelder forstanden, var dette en avgjørende faktor som man aldri bør redusere. Quisling hadde vært så lenge i utlandet og var så innforlivet med sine egne synsmåter at han glemte dette nasjonale karaktertrekk — med fatalt resultat. Men jeg spør meg selv fortsatt om de resultater motstanden oppnådde

står i noe forhold til den lidelse og straff som ble pålagt grupper av befolkningen ved tyskernes gjengjeldelsesaksjoner?

Folk minnes i dag det ærerike, det spennende og det noen ganger muntre som hefter ved motstanden. Men den gang så man ganske annerledes på det, og jeg spekulerte på om ikke Quisling lot seg lede av medlidenhet så vel som av ideologi, når han forsøkte å tøyte folkets utbrudd av fornærmelse og håpløshet slik det gav seg utslag i voldshandlingene? Var det slett ikke noe sant i det han sa om de fem årene med tysk okkupasjon, at de var de verste i hans liv?

Mange spørsmål vedrørende Quisling gjenstår å besvare i lys av det vi vet idag. Var han en forræder eller syndebukk, svindler eller martyr? Er historieskrivningen om ham sann?

Tiden er nå inne til å søke finne det ut, nå når det meste av kildematerialet er blitt tilgjengelig og mange av deltagerne på begge sider ennå er i live og kan fortelle hva de vet — særlig noen av «nazistene» som har sonet sine straffer og igjen er fri til å tale ut.

Det er en interessant historie, og det er enda en grunn til at jeg har lyst til å fortelle den. Jeg antar at jeg skal miste noen av mine gamle venner på begge sider, men det er en risiko enhver «engasjert» skribent er nødt til å løpe. Jeg håper jeg ikke mister for mange...

Skyld og -

Forts. fra side 4

Når enhver i dag medgir at legenden om den onde keiseren var en propaganda-løgn, er det ikke da sannsynlig at de likelydende anklager mot Hitler også vil vise seg som propaganda-løgner som man fant opp i nøyaktig samme hensikt?

Legenden om den onde keiser ble anvendt av seierherrene i 1. verdenskrig for å rettferdiggjøre den dikterte Versaillesavtale — ergo å rettferdiggjøre annekasjonen av tyske territorier, fordelingen av alle Tysklands oversjøiske besiddelser uten kompensasjon og utpresningen av uhyre krigserstatninger. Fredsbetingelsene var som innrømmet uforlignelige med de forutsetninger de beseirede hadde nedlagt våpnene på, men man var generelt enige om at Tyskland fortjente den hardeste behandling fordi den tyske

OPPTAKTEN TIL —

Forts. fra side 5

før Alfred Rosenberg og Grossadmiral Raeder begynte sin brevveksling om det samme tema. Fra det øyeblikk av da krigen brøt ut i september 1939 var det klart for alle mennesker at tilførselen av jernmalm fra Sverige var livsviktig for den tyske krigsindustri og at det derfor var sikkert at britene ville gjøre alt som stod i deres makt for å hindre eller helt stanse denne skipstrafikk. De britiske marinemyndigheter begynte straks å overveie hvorledes skipstrafikken kunne rammes, de tyske marinesteder hvorledes denne forbindelse best kunne beskyttes. Rosenberg visste naturligvis intet om Churchills hemmelige memorandum til kabinettet. Han antok bare at britene ville gjøre alt som stod i deres makt for å hindre utførselen av svensk jernmalm til Tyskland og bad storadmiralen om å forberede motforholdsregler.

Det er like uvesentlig at britene planla en angrepsaksjon mot Norge og tyskerne defensive motforholdsregler. Ingen av de to krigførende sider var i ringeste grad påvirket av etiske overveielser. De små nøytrale staters rettigheter bekymret like lite Hitlers regjering som Winston Churchill, som det viste seg et par måneder senere da de tyske arméer falt inn i Belgia og Nederland for å omgå venstre flanke av Maginotlinjen. «Når mektige motstandere kommer i konflikt» — som Hamlet kunne ha sagt — «lider også de små land som tilfeldigvis ligger mellom dem».

I Neville Chamberlains kabinett satt flere ministre som på ingen måte savnet

~~~~~

keiser vilkårlig hadde styrtet verden i krig for å tilfredsstille sin syke ærgjerrighet om å bringe hele menneskeheten under åket av sitt herredømme. Betrakter man oppfyllelsen av våpenstillstandsbetingelsene, Wilsons fjorten punkter og de mål som seierherrene hadde forkynt å kjempe for, så var Versaillesdiktaturet ubestridelig et grovt tillitsbrudd uten historisk eksempel. Det kunne bare forsvares som en rettfærdig om enn hård straff for hensynsløs aggresjon.

Nøyaktig på samme måte kan anklagen at Tyskland var eneansvarlig for utbruddet av 2. verdenskrig benyttes for å rettfærdiggjøre den polske annekasjon av alt tysk land øst for Oder-Neisse-linjen.

moralske betenkeligheter. For på forhånd å avlede deres betenkeligheter forfattet Mr. Churchill et lidenskapelig memorandum som er datert 16. desember 1939. Han skriver: «For å gjøre slutt på tilførselen av svensk erts til Tyskland kan en større angrepsvis krigshandling være nødvendig».

Disse ord kan ikke bety annet enn at en invasjon i Norge og Sverige kan vise seg nødvendig. Til rettfærdiggjørelse av en slik forholdsregel erklærte Churchill: «Den høyeste dommer er vår egen samvittighet». Nordmennene og svenskene hadde slett ingen rett til å besvære seg, så argumenterte han, når deres land ble besatt av våre stridskrefter, «fordi vi jo er trådt frem til forsvar for de små stater og ikke kan tillate at våre hender blir bundet i kampen for friheten. Lovens bokstav må ikke få hindre dem som er ansvarlig for dens anvendelse. Menneskelighet og ikke rettmessighet må være vår ledestjerne!»

Storbritannia planla tidligere.

Det britiske kabinett godkjente imidlertid først 6. februar 1940 de utarbeidede planer for landsetting av en hær i Norge. Lord Hankey beskrev i en sammenfatning i året 1950 hendelsenes gang i det ofte siterte sted på side 78 i sin bok «Politics, Trials and Errors», slik:

«Fra begynnelse og til den egentlige tyske landsetting i Norge lå Storbritannia og Tyskland skulder ved skulder i sine planer og forberedelser. Faktisk begynte Storbritannia noe tidligere med sine planer, dels takket være Winston Churchills forutseenhet, dels kanskje også fordi England forføyet over et bedre og mere prøvet system for høyere kommandoføring enn Tyskland. Begge lands planer kan betegnes som større forberedelser til en angrepskrig. Ingen av planene kunne gjennomføres uten at det enten forelå en oppfordring til det fra Norge — som naturligvis foretrakk å bevare sin nøytralitet — eller at en i motsatt fall var rede til å påta seg hatet ved å føre en angrepskrig. Begge ble gjennomført omtrent samtidig, hvorunder Storbritannia var ca. 24 timer forut med denne såkalte angrepshandling, hvis man da overhodet kan bruke dette uttrykk for begge sider».

Lord Hankey slutter sitt mesterlige overblikk over tingenes gang som følger: «I begynnelsen av april må-

ned 1940 hadde begge parter avsluttet forberedelsene for sine hovedangrepsoperasjoner i Norge. Ingen av partene gav den andre et billig påskudd til å landsette sine stridskrefter, og ved et tilfelle ble begge operasjoner påbegynt så å si samtidig uten at det ble funnet noe påskudd. De faktiske tyske landsettinger i Norge, det vil altså si de tyske hovedoperasjoner begynte ikke før 9. april. 24 timer tidligere, nemlig mellom klokken 4,30 og 5 morgen 8. april ble imidlertid de britiske minefelter lagt ut i Vestfjorden ved Narvik».

Drevet iherdig mange måneder.

To år etter at Lord Hankey hadde nedskrevet dette, ble den fulle sannhet offisielt avslørt gjennom en offentliggjørelse av den kongelige forlagsanstalt i første bind i en serie militærhistoriske avhandlinger om annen verdenskrigs felttog, som bar titlen «Felttoget i Norge» og ble forfattet av dr. T. K. Derry. Da dette er en offisiell fremstilling fikk forfatteren adgang til alle kilder som ikke var tilgjengelig for Lord Hankey.

Dr. Derry forklarte at det britiske admiralitet allerede i november 1939 i fullt alvor presset på planer til en invasjon i Norge fordi ministeriet for den økonomiske krigføring i et memorandum hadde gjort oppmerksom på at Tyskland, hvis tilførselen av svensk jernmalm ble stanset, ville måtte avslutte krigen innen 12 måneder på grunn av ammunisjonsmangel.

For det annet: Da Sovjetsamveldet i 1939 gjorde et overfall på Finland kom til det opprinnelige mål en invasjon i Norge og Sverige den klare hensikt å komme de tapre finner til hjelp, de som «oppfører seg så opphøyet i farens tang», som Winston Churchill beskrev det. 6. februar 1940 godtok det øverste krigsråd i London de i enkeltheter gående planer om å landsette en hær i Norge «for å kunne komme finnene til hjelp», som dr. Derry forsiktig beskriver det mens de tok de svenske malmgruber i sin besiddelse og besatte havnen Luleå ved den botniske bukt. Den mest oppsiktsvekkende avsløring i denne offisielle fremstilling av Norgesfelttoget forstår man best av følgende sitat som fremkom i en anmeldelse av denne bok London «Times» for 10. desember 1952 under titlen «En tapper fjasko», av «vår særkorrespondent».

Det het her:

«Storbritannia kom dansende med en ommodelert form av den opprinnelige tanke å vinne Narvik og hadde alt bragt endel tropper ombord på krigsskip da Hitler slo til i de tidlige morgentimer 9. april. Med undtagelse av Oslo som aldri hadde spilt noen rolle i våre overveielser, var de første tyske mål i Norge nøyaktig (og uundgåelig) de samme havner hvis okkupasjon de allierte hadde arbeidet så iherdig på i mange måneder».

Man kan bare fatte fullt ut den kalle kynisme som taler ut av ordene «arbeidet på i mange måneder» når man tenker på at da de ble nedskrevet hadde storadmiral Raeder allerede i 6 hele år måttet tåle Spandauerfengslets redsler, etter å være domfelt som forbryter for nøyaktig de samme forberedelser!

Det faller vanskelig å frikjenne de kjente dommere som den internasjonale Nürnbergdomstol var sammensatt av fra bevisst å ha forsøkt å skjule sannheten om de tyske landsettinger i Norge, idet de foregav ved domsforkynnelsen over storadmiral Raeder å ha tatt alle kjennsgjerninger vedrørende denne invasjon i betraktning.

Justisfeiltagelsen i Nürnberg.

Det kan like overfor de nu avslørede kjennsgjerninger ikke mere råde noen tvil om at retten har gjort seg skyldig i en flagrant justisfeiltagelse. Man kan riktignok hevde at den holdt seg strengt til prosessordningen bare å treffe sine kjennelser på grunnlag av de bevis som ble den forelagt. Anklagemyndigheten forela den nu samtlige «hemmelige rikssaker», dokumenter og memorandaer som man hadde tatt som bytte da Tyskland betingelsesløst underkastet seg i 1945. På grunn av de dokumenter som var fremlagt for dem kom dommerne til den uundgåelige slutning at de som satt på anklagebenken hadde planlagt invasjonen i Norge og gjennomført sine hensikter 9. april 1940 da de første tyske tropper gikk i land i nærheten av Oslo. Retten nevnte imidlertid ikke i sin dom de hemmelige britiske statsakter, dokumenter og memorandaer som angikk den planlagte britiske invasjon i Norge, og det av den enkle grunn at samtlige velbeskyttet hvilte i det britiske admiralitets panserskap. Sakførerene som

forsvarte storadmiral Raeder og de andre anklagede hadde ingen mulighet til å komme til disse papirer og retten avviste blankt å søke om fremleggelse av dokumentene hos den britiske regjering.

At det imidlertid fantes slike britiske dokumenter angående den påtenkte britiske invasjon i Norge var allerede forlengst alminnelig kjent. Retten behøvet bare å lese Winston Churchills underhustale 9. april 1940 påny, i hvilken han medgav at de nettopp utlagte miner i norske territorialfarvann var det åpenbart første skritt til den planlagte landsetting. Etter artikkel 21 i det såkalte «Charter til Londonavtale» fra hvilken tribunalet utledet sin fullmakt til å avsi dommer, var den uttrykkelig bemyndiget til «ikke å behøve å kreve bevis for alminnelig kjente kjennsgjerninger».

Det medgis at retten ingenlunde var forpliktet til å vurdere hva der kunne stå i de hemmelige britiske dokumenter, men den eneste anstendige vei den kunne gå under disse omstendigheter var ikke å felle noen endelig dom så lenge den ikke hadde fått seg forelagt samtlige bevismidler som fantes. Da retten visste om at det fantes viktige beviser som ble holdt tilbake av anklagemyndigheten, besluttet den seg på en skammelig måte til å avsi en dom som hvilte på bare en delvis vurdering av kjennsgjerningene. Således hendte det at storadmiral Raeder, som hadde gjort nøyaktig det samme som de britiske marinetjenestesteder hadde gjort på Winston Churchills ordre, nemlig å planlegge og gjennomføre en landsetting i Norge, måtte tåle 10 års barbarisk fengsel i Spandauerfengslet. Det er visse ytterst beklagelig at mens Nürnbergdomstolen foregav omhyggelig å prøve anklagen mot storadmiral Raeder, så fant ingen av disse personer med fullt kjennskap til sannheten det hederlig frivillig å si fra, noe som ville ha umuliggjort en domfellelse av Raeder.

Kristne Venner

Har du lyst til å treffe gamle venner i et åpent miljø? — Kristne Venner møtes den første fredag hver måned i Colletsgate 43. Etter en tale er det bevertning og anledning til selskapielig samvær.

Møtetid: kl. 19,30.

Nic. Stang —

(Forts. fra s. 2)

Fra norsk side var blant annet fremmøtt de konstituerte statsråder **Johannesen** og **Hustad**, generaldirektør **Hoff**, sjefdirektør **Rygg**, ordfører **Stranger**, generaldirektør **Kloumann**, foruten en lang rekke av forgrunns-skikkelsene i norsk økonomisk liv. — Etter valgene talte visepresidenten for kammeret, direktør **F. Heyerdahl**. Han nevnte at planen om opprettelse av et tysk handelskammer i Norge har møtt stor interesse i norske næringsgrupper og ikke mindre enn ca. 500 norske firmaer og privatpersoner har allerede tegnet seg som medlemmer. —

Professor **Johan Vogt** har påvist: Tyskerne fikk fred på den for dem viktigste front i Norge — den økonomiske! Helge **Krog** klarer i boken «6te kolonne?» at det norske næringslivs ubrutte samarbeid med tyskerne og «storindustriens og finanskapitalens holdning og adferd i krigsårene» burde granskes. Siden ble det stille om Helge Krog. Han ble rammet av «fortielsen sensur» —

Dr. Stang avfyrrer følgende knaller på side 136 og følgende sider:

— «Det er ikke noen grunn til å gå i detaljer når det gjelder den moralske svikt som i virkeligheten var langt større enn vi i vår nasjonale selvgodhet noen gang ville innrømme.

Kompromissmakerne, pengefortjenerne og alle de lure og tilpasningsdyktige fant en innen alle leire og etter jøsingfrontens storhetstid i det andre og tredje krigsåret gjorde trettheten seg gjeldende og svekket den moralske fronten. Da var det store grupper hvor en hadde rett til å vente noe annet som sviktet, advokatene våren 1944 for eksempel. Og det viste seg at når en henvendte seg til hele folket, som i de første forsøkene på å sabotere borgervakten og den første mislykte parolen mot **A. T.** (begge paroler kom forøvrig forsent), gikk det galt — sterkere var ikke fronten og bedre var ikke moralen. Men vi fikk allikevel en oppreisning i den vellykkede kampen mot arbeidsmobiliseringen». —

Videre Nic. Stang:

— «Den svenske journalisten **Gunnar Kumlien** siterer tyske uttalelser om de danske og norske kvinners villighet overfor tyskerne — i motsetning til kvinnene hos den italienske akseforbunds-felle. Sikkert er det i allfall at en altfor stor prosent av våre kvinner stod så uten-

for det samfunn de levde i, hadde et så sløvet nasjonalt instinktliv og så liten følelse av hva det hele gjaldt, at de oppfattet krigen (Nei: okkupasjonen. A.L.) som et stort anlagt flåtebesøk og innrettet seg derefter. Vi er her hinsides grensen for alt som har med moral å gjøre, også seksualmoral. — Det tyder på en uhyggelig moralsk konstruksjonsfeil hos enkelte, når det kunne hende at politiske fanger — bortsett fra ordinær, gammeldags utroskap, som tross alt også hadde en mer tvilsom bakgrunn enn i normale tider — også måtte oppleve at deres koner løp av sted med tyskere». —

Stang side 137:

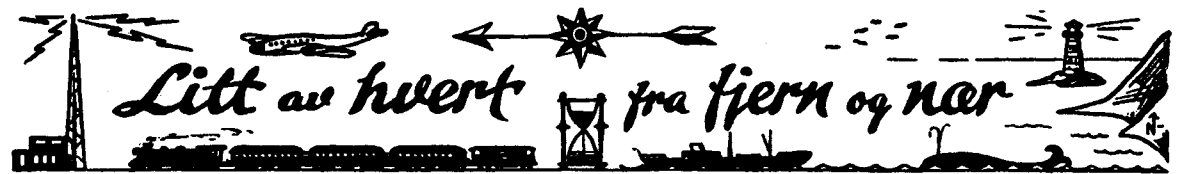
— «Ellers møtte man svikten og kompromisset særlig hos misnøyde grupper som følte seg tilsidesatt: Bønder har som bekjent vært misnøyde siden den første større by vokste frem og har aldri utmerket seg ved noen særlig overutviklet samfunnsånd — en kan i all fall trygt si at det gjelder en viss type østlandske storbønder. Enda dårligere bevendt med samfunnsånd har det vært hos den type forretningsmenn som under krigen (nei: okkupasjonen. A. L.) utviklet seg til brakkebaroner med og uten partimerke, eller de små livsdyktige kjøpmenn på hjørnet som bare tenkte på sitt eget, innrettet seg og til og med abonnerte på **DEUTSCHE ZEITUNG IN NORWEGEN** (trykt hos **Amandus, A. L.**) uten å kunne ett ord tysk alt våren 1940». —

Så skriver Stang noe som jeg understreker:

Det var det store flertallet av denne type som gjorde enhver større aksjon blant de næringsdrivende umulig og på forhånd dømt til å mislykkes. Men de var «jøsinger» alle sammen». —

Dr. Nic. Stang, side 138:

— «Men det er grupper hvor en hadde grunn til å vente og krav på å finne en bedre holdning. Det gjelder ikke minst alle våre akademikere som samfunnet hadde gitt de best mulige forutsetninger for å reagere riktig. Ingen hadde kanskje ventet så mye av en kommersielt innstillet stand som tannlegene eller de i utlandet utdannede dyrlegene. Men vi hadde ventet en annen fasthet hos advokatene (enn dommerne, da? A. L.) som jo burde hatt visse forutsetninger. — Og helt fra 9. april kunne vi hatt krav på å finne en annen holdning hos storparten av offiserene i Sør-Norge — like til den dag da de fleste av dem tross varsel tok sin uniform på, satte

ARABERNE OG «NY-NAZISTENE».

Vi skal i et senere nummer komme tilbake til den utrolige svenske politiskandalen i forbindelse med skandalbladet **EXPRESSEN**'s «avsløringer» av såkalte nynazistisk virksomhet. Vi minner bare her om at bladets nydelige kilde, som det etterpå lot eksportere til Israel, var en notorisk underslager som selv hadde satt iscene det han senere «avslørte» gjennom bladet. Denne trekvart jøde som en i Israel nu holder sin hånd over skal vi altså foreløpig la hvile i ro blant sine stammefrender. I dag vil vi imidlertid sette fingeren på den utrolige frekkhet «en talsmann for den jødiske verdenskongress, **Stephen J. Roth**» har tillatt seg som tillegg til skandalen. Ifølge et telegram til VG fra Genf så hevder nemlig denne Roth uten å rødme «at diplomater fra araberlandene, arabiske studenter ved europeiske universiteter og den Arabiske Ligas hovedkvarter samarbeider med nynazistene, og viste til avsløringen av den svenske nazigruppen med **Bjørn Lundahl** i spissen som et slående eksempel på samarbeide mellom araberne og nazistene». Siden vi stadig av våre nor-

seg tålmodig til å vente og villig lot seg hente til tysk krigsfangenskap. (Teller ikke general **Ruges** eksempel, og oppfordring til offiserene, teller ikke en - tross varsel - manglende realisabel mobiliseringsordre underskrevet av Kongen i statsråd? Teller ikke regjeringens befalt våpenstillstand og kapitulasjon idet de ansvarlige rømmer landet? A. L.).

Herr Stang! Hvorfor tror De at den militære undersøkelseskommisjons innstilling ennå ikke er offentliggjort?

Nic. Stang, side 141:

— «Kvaliteten på de små ærgjerrigheter som har spilt en rolle i vårt offentlige liv, er det beste beviset på hvor dyptgående demokratiets krise var også hos oss. Det hvilte en mild komikk over selve det å være stortingsmann, og på sett og vis var det blitt kompromitterende å stille med politikk i mange kretser. Politiker var et skjeldsord som antydte at vedkommende led av adskillige moralske brist». —

Disse ovennevnte forhold har neppe forbedret seg.

diske pressekolleger anklages for å være «nynazister» er det pussig at disse araberne ikke har hatt sine garn ute etter oss. Så noe feil må det vel være med det rothske oppslaget.

DEN EVINDELIGE UTVIKLINGSHJELPEN.

Vi har her i bladet ved en rekke anledninger satt fingeren på det meningsløse i den såkalte utviklingshjelpen, men da har vi fått høre at vi er «rasehetsere». Nu har vi imidlertid fått godt følge av en mann som vel ingen vil beskyldte for ikke å være i orden på alle områder, den svenske professor **Gunnar Myrdal**. I et foredrag i Studentersamfundet erklærte han ifølge **MORGENBLADET**'s referat at «utviklingshjelp blir mindre og mindre misjon og mer og mer et whisky-diplomati. Dette er en urovekkende utvikling, et av grunnproblemene ved vår hjelpevirksomhet overfor underutviklede land».

MERE PROPAGANDA FOR KOLLEKTIVBRUK.

Nu har de norske bønders salgavdeling fått godt følge på den politiske front i sin smugreklame for kollektivbruk. I all fall ofrer de norske bønders blad **NATIONEN**, som er kommet på så dårlige hender etter berømmelige redaktør **Aadahl**, en hel side på forherligelse av kollektivbruk. Eller kanskje det er slik at bladet ligger slik under for den rådende hysteriske prosemittisme i Norge at bladet går på

Tvert i mot. At tiden i så henseende etter okkupasjonen har vært en dyp skuffelse for Nic. Stang og hans meningsfeller kan man anta. I en kronikk i «Dagbladet» 30.12.1964 — «Fortielsen sensur» skriver han blant annet: «Men vi har en ganske spesiell og farlig form for sensur som folk er lite, altfor lite, oppmerksomme på, nemlig den bevisste fortielse. Jeg kjenner den som medarbeider i «Orientering», skriver Stang.

Vi i **FOLK OG LAND** som søker å hevde synsmåter bygget på historiske fakta, norsk og internasjonal rett — på linje med over 70 fremstående norske kvinner og menn, hvorav mange historikere og jurister (som ikke var NS) — vi så gjerne at dr. Nic. Stang offentlig brøt en lanse for åndsfrihet all-round, som det heter på «nynorsk».

A. L.

ville politiske veier bare fordi kollektivbruket var anbragt i Israel?

CHURCHILLS STORE KJÆRLIGHET.

Den tidligere britiske utenriks- (og senere statsminister) **Eden** har offentliggjort sine memoarer. I disse siteres også **Churchill**, som rimelig kan være. Ifølge **Edens** bok understreket **Churchill** stadig påny «hvor han elsket Stalin».

NY ÆRESVAKT VED STALINS GRAV.

Siden 2. mai patruljerer igjen for første gang siden **Stalins** mumie ble fjernet fra **Leninmausoleet** i 1961 en vaktpost fra **Kremlvakt**en foran **Stalins** enkle gravsten. Tidligere hadde det bare vært en slik post foran og i **Leninmausoleet**.

MED EN —

Forts. fra side 4

de så sterke nerver, at han kunne spise med god appetitt på dette redselsstedet.

Og være så likegyldig ved synet av alle disse redsler.

— «Du har vel undersøkt lommene på disse likene?» spurte jeg. — «Nei det lønner seg ikke i krigstider» sa han og smilte litt — «men i fredstid hadde jeg nok plyndret mange av dem».

Jeg tok farvel med denne merkelige russiske krigskameraten min, og fortsatte alene over disse redselssteppene, som bare kunne betraktes som en eneste stor, forferdelig kirkegård med døde, som ingen mere gråter over. Og ved midnattstider nådde jeg tilbake til avdelingen min.

FOLK OG LAND

Kierschowsgt. 5, Oslo 4

Telefon 37 76 96

Boks 3214 - Sagene

Ekspedisjonstid: Tirsdag til fredag fra kl. 10 til kl. 15. Mandag og lørdag holdes kontorene stengt.

Redaktør **Melsom** kan bare påregnes truffet etter forutgående avtale.

Abonnementspriser:

Kr. 40,— pr. år, kr. 20,— pr. halvår i Skandinavia. Utlandet kr. 25,— pr. halvår. I nøytralt omslag innlands: Kr. 50,— pr. år, kr. 25,— pr. halvår.

Løssalg kr. 1,00.

Bruk postgiror. 16 450.

Utgiver **A/S Folk og Land**
Viking Boktrykkeri - Oslo